

підхід до просування своїх товарів і послуг через свою маловитратність і оперативність, для середнього - це можливість розширити сферу свого впливу, а для великого - залучити ту частину цільової аудиторії, яку вдалося зацікавити звичайними методами реклами.

ПАРАМЕТРИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕНСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПЛОДІВНИЦТВА

Болтянська Л.О., к.е.н., доцент,
Таврійський державний агротехнологічний університет

Основним резервом збільшення виробництва плодів є підвищення продуктивності насаджень. Провідні її напрямки в садівництві зводяться до інтенсифікації. Інтенсифікація садівництва являє собою основну форму розширеного відтворення, яка шляхом оптимізації обсягів і засобів виробництва продукції, раціонального їх використання, удосконалення технології і організації виробництва забезпечує збільшення виробництва високоякісної продукції з одного гектара насаджень плодових культур, зниження собівартості і трудомісткості продукції.

Виведення нових сортів плодових культур, розробка високоефективних типів насаджень, підбір сортових комбінацій ось перспективні напрями підвищення продуктивності насаджень в сучасних умовах є

Ринкові умови висувають ряд вимог до сортового складу промислових садів. Здійснення ретельного відбору найбільш ефективних типів сортів плодово-ягідних культур проводиться для конкретних природно-економічних умов з врахуванням цілей підприємства. При цьому продуктивність не є основним показником, оскільки досягається в результаті різних затрат, а враховуються типи і сорти насаджень, що забезпечують зниження трудомісткості садівництва.

Тому, основне завданням економічної оцінки сортів полягає у визначенні його економічної ефективності і доцільності вирощування в конкретних умовах. Оскільки сорти однієї тієї ж породи різняться між собою урожайністю, скороплідністю, строками дозрівання, якістю, стійкістю до шкідників і хвороб, строками зберігання, транспортабельністю тощо.

Економічна оцінка різних типів насаджень і сортів плодово-ягідних культур визначається комплексом показників, який поділяється на 2 групи:

- перша характеризує матеріальні і трудові витрати – собівартість продукції, трудомісткість і рівень рентабельності;
- друга характеризує ефективність використання землі –

урожайність, валова продукція, доход в розрахунку на 1 га насаджень.

Для економічної оцінки різних типів і сортів насаджень необхідно використовувати дані за максимально можливою кількістю років не менш як за 4-6 років. Розрахунки економічної оцінки типів насаджень і сортів доцільно виконувати в наступній послідовності: по - перше визначають строки переводу багаторічних насаджень в групу плодоносних, питомі капітальні вкладення і витрати праці на їх створення, виробничі витрати і витрати праці, урожайність за всі роки. По - друге – вартість продукції за цінами реалізації, собівартість 1 ц плодів і ягід, прибуток, трудомісткість і рівень рентабельності, коефіцієнт економічної ефективності і строк окупності.

Економічне оцінювання сортів найкраще здійснювати в період повного плодоношення на підставі даних про кількість і якість продукції. Проводити оцінку сорту необхідно в цілому по породі та в межах кожної групи сортів за строками дозрівання. Це надає можливість визначення вигідних сортів для кожного періоду дозрівання.

З економічних показників оцінки сортів головними є рентабельність і сума прибутку в розрахунку на 1 га плодоносних насаджень. Крім того, важливим є визначення урожайності, вартості валової продукції з 1 га, затрати праці на 1 ц продукції, собівартість 1 ц, строк окупності.

Методика визначення цих показників наступна:

Вартість валової продукції з 1 га визначається за фактичними цінами реалізації продукції даного сорту на підприємстві, або в постійних цінах 2010 р.

Собівартість 1 ц продукції досліджуваного сорту визначають з врахуванням виробничих витрат на догляд за насадженнями (за мінусом витрат на збирання) та витрат на збирання урожаю конкретного сорту.

Обсяг виробничих витрат по догляду за насадженнями в розрізі сортів однієї й тієї ж плодової (ягідної) культури майже однаковий, проте різниця складається залежно від їх урожайності по сумі виробничих витрат нового сорту буде відмінною від суми витрат на величину затрат на збирання урожаю нового сорту.

Трудомісткість виробництва сортів плодових культур визначають аналогічно собівартості продукції, тобто з врахуванням витрат праці на збирання урожаю нового сорту.

Прибуток з 1 га досліджуваної породи або сорту визначають множенням прибутку в розрахунку на 1 ц (різниця між середньою ціною і повною собівартістю) на урожайність цієї породи (сорта).

Рівень рентабельності визначають як відношення загальної суми чистого доходу (прибутку) до собівартості товарної продукції.

Основу інтенсивних або екстенсивних систем ведення

садівництва складають типи плотво-ягідних насаджень. Під типом насаджень розуміють загальну техніко-економічну характеристику саду, яка включає форму крони дерев, схему їх висадки, сортову та підщепну комбінацію тощо.

Типи плодових і ягідних насаджень, як найбільш динамічні фактори технології промислового садівництва, під впливом ряду економічних факторів постійно змінюються. В сьогоdnшній час в садівництві використовують декілька типів крон промислового значення: для зерняткових порід – сади з округлою кроною з загущеною висадкою, пальметні, площинною кроною, шпалерно-карликові; для кісточкових порід – сади з округлою і площиною кроною дерев.

Визначений тип насаджень не може бути універсальним. Окремо обраний тип може бути достатньо ефективним в одному регіоні і одночасно поступатися показниками ефективності в іншому. Досвід показує, що шпалерно-карликові та напівкарликові сади є високоінтенсивними в південних регіонах України, водночас в північних областях краще показали себе пальметні сади інтенсивного типу. Тому, вибір інтенсивного типу плодово-ягідних насаджень залежить від конкретних природно-економічних умов і мети виробництва.

Проведені Інститутом садівництва УААН, дослідження з економічної ефективності багатьох типів садів в різних природно-економічних зонах України визначили комплекс показників економічної оцінки типів насаджень. До цих показників відносять: капітальні вкладення на створення 1 га насаджень (балансова вартість 1 га насаджень); затрати праці на створення 1 га саду; рік вступу їх у товарне плодоношення; урожайність плодів – за 4-6 років, у тому числі вищий і перший товарні сорти у відсотках до валового збору; виробничі витрати на 1 га насаджень; собівартість реалізації 1 ц плодів; витрати праці на виробництво 1 ц плодів; прибуток з 1 га саду; рівень рентабельності виробництва продукції; коефіцієнт економічної ефективності капітальних вкладень у створення насаджень; строк окупності, років.

Рік вступу саду в товарне плодоношення залежить від біологічних особливостей плодових культур, високого рівня агротехнічних заходів. Дослідженнями встановлено, що переводити молоді насадження в категорію плодоносних найдоцільніше в кінці того року, в якому вартість одержаної продукції за фактичними цінами її реалізації перевищує всі витрати поточного року, з врахуванням витрат на догляд за молодими насадженнями, витрат на збирання і умовної суми амортизаційних відрахувань з балансової їх вартості. Тільки після одержання такого врожаю молоді сади числитимуться у складі плодоносних.

Балансова вартість плодово-ягідних насаджень складається з суми капітальних вкладень (інвестицій) на створення садів. До витрат відносять: витрати на підготовку земельної ділянки, садіння саджанців (маркування площі, копання ям, внесення органічних і мінеральних добрив); витрати по догляду за молодими насадженнями (з року садіння до вступу їх в категорію плодоносних); вартість проектно-кошторисної документації на влаштування садів, ягідників; орендна плата за землю. Для оцінки економічної ефективності капітальних вкладень у багаторічні насадження обов'язково враховують середній час трансформації капітальних вкладень. Цей показник характеризує середню тривалість часу, протягом якого капітальні вкладення використовуються в інвестиційному процесі та визначає доцільний тип плодових насаджень серед декількох варіантів за найменшою величиною. Середній період трансформації капітальних вкладень дозволяє визначити період обов'язкових вкладень і суму інвестицій для створення саду.

Основні показники ефективності капітальних вкладень (інвестицій) у створення садів в роки їх плодоносного використання є коефіцієнт економічної ефективності і строк окупності. У випадках, коли важно визначити кращий варіант за економічною ефективністю капітальних вкладень, доцільним може бути використання показника приведених витрат. Приведені витрати визначають як за повною сумою капітальних вкладень і виробничих витрат, так і за питомими величинами (на 1 га, 1 ц).

Для повної оцінки економічної ефективності капітальних вкладень (інвестицій) у створення плодово-ягідних насаджень використовують також додаткові показники, а саме обсяг валової, товарної продукції, матеріаломісткість і енергомісткість.

Інтенсивним є сад, в якому при оптимальному співвідношенні основних виробничих фондів, оборотних засобів і засобів праці досягається більш висока ефективність виробництва порівняно з найбільш поширеним типом насаджень в конкретних природно-економічних умовах. Проведення економічної оцінки культур різних порід і сортів надасть можливість визначити в найкоротші строки найбільш економічно ефективні види плодових культур. Це, в свою чергу, дозволить товаровиробнику цілеспрямовано використовувати інвестиції і в подальшому уникнути вирощування неприбуткових та неконкурентоспроможних порід і сортів плодових культур.